

Sektörel Bakış

*Sercan BAHADIR**

Hurdada olduğu gibi bazı sektörlerde ithalat alanında dünyada bir numarayız. Bu ürünler ithal edilmeden üretim ve ihracatın da yapılamayacağı aşikârdır. Bu nedenle ülkemizdeki büyüme modelinin ithalata dayalı büyüme modeli olduğunu söyleyebiliriz.

Dâhilde İşleme Rejimi sil baştan mı?

Gümrük işlemlerinde yaşanan son gelişmelerin ana kaynağını 2015-2017 dönemini kapsayan Orta Vadeli Ekonomik Program'ın (OVP) oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle Aralık ayında ithalat işlemlerinde yaşanan sıkı kontrol ve ilave tedbirlerin OVP'de amaçlanan cari işlemler açığının azaltılmasına hizmet ettiğini gözlemlemekteyiz.

2014 yılı için hedeflenen 242 milyar dolarlık ithalat rakamının yaklaşık 2 milyar dolar altında kalınması bu hedef ile paralellik arz etmiştir, ama ihracat rakamının hedeflenen 160,5 milyar dolara ulaşmaması (2014 yılı ihracat miktarı 157,7 milyar dolar) nedeni ile dış ticaret açığımızda arzu edilen şekilde bir azalış olamamıştır. Aksine dış ticaret açığı 84,5 milyar dolar ile hedefin üzerinde kalmıştır.

Ancak bir önceki yıla göre dış ticaret açığı 99,9 milyar dolardan 84,5 milyar dolara gerilemiştir.

Özellikle son dönemdeki ithalat işlemlerinin gümrükleme süreçlerinde yoğun, etkili ve maliyet artırıcı (gümrük işlem maliyeti ve ilave gümrük vergisi gibi) bir kontrol yapılmasına karşın ithalat miktarında ciddi bir azalış yaşanmamasının, ithalat miktarı azalışı ile ihracat miktarının da paralelinde bir azalış olmasının ana nedeni olarak üretim yapımızın ve dolayısıyla ihracatımızın ithalata bağımlı olması ile yakın ilgisi olduğunu düşünmekteyiz.

Bu nedenle, OVP’de “Dâhilde İşleme Rejimi” ile ilgili aşağıda belirtilen hedefin önemli olduğunu ve üretim yapımız ile de bir o kadar uyum sağlamadığını ifade etmek isteriz.

“Dâhilde İşleme Rejimi; yurtiçi üretim, ihracat ve dış ticaret dengesine etkisi açısından bütüncül bir şekilde değerlendirilerek gerekli düzenlemeler yapılacaktır.”

Aslında dış ticaret dengesine yönelik OVP ile hedeflenen amaçlar arasında (dış ticaret verileri dikkate alındığında) öne çıkanın Dâhilde İşleme Rejimi’nde ki hedefler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Özellikle son dönemde Ekonomi Bakanlığı nezdinde Dâhilde İşleme Rejimi’ne ilişkin sektörel analizlerin yapılıyor olması ve bu rejime ilişkin kapama işlemlerinin Ekonomi Bakanlığı’na bağlı Bölge Müdürlükleri’ne alınması nedenleri ile üretici şirketlerde bu

rejime yönelik bir değişim yaşanacağı endişesi yaratmaktadır.

Dâhilde İşleme Rejimi nedir?

İhracat amacı ile üretilecek ürünlerin üretiminde kullanılacak girdilerin, ithalatında gümrük vergileri ile ticaret politikası önlemlerine tabi tutulmaksızın ve vergileri teminata bağlanmak suretiyle, Dâhilde İşleme Rejimi kapsamında geçici olarak ithal edilebilmesi olarak tanımlanmaktadır. Ürünün ihracı halinde, teminat iade edilmektedir. Bu şekilde girdiler herhangi bir vergi ödenmeksizin ülkeye ithal edilmektedir.

Dâhilde İşleme Rejimi ile hedeflenen; dünya piyasa fiyatlarında hammadde temin etmek suretiyle ihracatı artırmak, ihraç ürünlerine uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazandırmak, ihraç pazarlarını geliştirmek ve ihraç ürünlerini çeşitlendirmek olarak tanımlanmaktadır.

Sonuç olarak, ihracat işlemlerinde kullanılacak hammaddelerin yurt dışında daha ucuz olmaları veya sadece yurt dışında bulunmaları halinde, Dâhilde İşleme Rejimi kapsamında herhangi bir vergi ödemeden ülkeye ithal edilmeleri mümkün kılınmaktadır.

Dâhilde İşleme Rejimi ithalatı mı teşvik etmektedir?

Dâhilde İşleme Rejimi gümrük tekniği olarak ihracatı teşvik etmek için tasarlanan bir sitemdir. Bu neden-

Ancak ülkemizin üretim ve ihracat stratejisi olarak bu rejimin daha çok ithalatı teşvik edecek şekilde geliştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun ana nedeni dış ticaret istatistiklerinde saklıdır.

İhracatçıların, Dâhilde İşleme Rejiminin avantajları olması nedeni ile değil, üretim ve ihracat yapmak için ithalat yapmak zorunda oldukları söylemek yanlış olmayacaktır.

le ihracatın arttırılması için AB ülkelerinde bu sistem etkin olarak kullanılmaktadır. Ancak ülkemizin üretim ve ihracat stratejisi olarak bu rejimin daha çok ithalatı teşvik edecek şekilde geliştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun ana nedeni dış ticaret istatistiklerinde saklıdır.

2013 yılı için ara malı ithalatının toplam ithalatta payı yüzde 73, yatırım malı ithalatı yüzde 14,9 ve tüketim malı ithalatının payları ise yüzde 12,1 olarak gerçekleşmiştir (2014 yılı kesin verileri beklenmekte olup bu yıl içinde bu verilerin yaklaşık olarak aynı olacağı düşüncesindeyiz). İthal ürünlerin dağılımında ara malı (enerji dâhil) ve yatırım malının ağırlığı yüzde 85’ler civarındadır.

Üretim ve ihracat için bunların ithalatı hayati bir önem taşımaktadır. Bu nedenle ihracatçı şirketlerin üretim yapmak için ithal girdi kullanmaları nerede ise zorunluluktur. Kısacası ihracatçının Dâhilde İşleme Rejimi kullanması üretim için gerekli hammaddenin yurt dışından elde edilme zorunluluğunun bir sonucudur. İhracatçıların, Dâhilde İşleme Rejiminin avantajları olması nedeni ile değil, üretim ve ihracat yapmak için ithalat yapmak zorunda oldukları söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim, TBMM (soru önergesi) verilerine göre 2010 yılında ihracatın yüzde 46.05’i Dâhilde İşleme Rejimi ile gerçekleşmiştir.

Sonuç olarak, Dâhilde İşleme Rejimi’nin ihracatı teşvik için tüm dünyada kullanıldığı bilinmektedir

ancak ülkemizde üretim yapmak amacıyla gerekli birçok girdinin ithal edilme zorunluluğu olduğu için Dâhilde İşleme Rejimi de ithalata hizmet ediyor gibi görünmektedir. Ancak asıl sorunun üretim için ithal girdi kullanma zorunluluğu olduğunu belirtmek isteriz.

İthalata dayalı büyüme modeli mi?

1950’li yıllarda ekonomik büyümede en öne çıkan model, ihracata dayalı büyüme modelidir. Özellikle uzak doğu ülkeleri (Tayvan, Çin, Hong Kong gibi ülkeler) yurt dışında talep gören ve ülkelerinde üretecekleri ürünleri belirleyerek bir büyüme modeli geliştirdiler. Burada temel konu ise, ihraç edilecek ürünlerin ülkede üretiliyor olmasıdır.

Ülkemizin dış ticaret verileri dikkate alındığında büyümenin ihracata dayandığını söyleyebiliriz, ancak ihracatın da ithalata bağlı olduğunu ifade etmemiz gerekir. Üretim, ihracat ve istihdam dengesinde ithalatın içinde yer alan yüzde 85 hammadde ve girdi önemli rol oynamaktadır.

Hurdada olduğu gibi bazı sektörlerde ithalat alanında dünyada bir numarayız. Bu ürünler ithal edilmeden üretim ve ihracatın da yapılamayacağı aşikârdır. Bu nedenle ülkemizdeki büyüme modelinin ithalata dayalı büyüme modeli olduğunu söyleyebiliriz.

Sorunun Dâhilde İşleme Rejimi’nin ithalatı teşvik ediyor olmasından kaynaklanmadığı ve ekonomik olarak üretim yapımızın gözden geçirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Kamuoyu ile paylaşılan ve Ekonomi Bakanlığınca 2010 yılında başlatılan Girdi Tedarik Stratejisi (GİTES) ve Eylem Planı ile uyumlu olarak Dahilde İşleme Politikası’nda bir değişim yapılmasının daha uygun olacağı düşüncesindeyiz. Ancak bu değişimin ekonomik gerçekle de uyumlu olması gerektiğini hatırlatmak isteriz.